

SPREHOD
PO JUGOSLOVANSKIH
IN TUJIH REVIJAH

Dve številki beograjske Književnosti sta prispeli na naše uredništvo, od tega ena dvojna; tako začnemo sprehod z njima. Dvojna je prva letošnja številka, ki ob koncu prinaša izbor 17 pesmi Edvarda Kocbeka, kot jih je prevedel Franci Zagoričnik. Temu spominskemu izboru pa se pridružuje še prispevek Denisa Poniža *Lirski in epski zapiski o Kocbekovem Pentagramu*. To je o poeziji, ki je nastala z začetki slovenskega partizanstva in se dokončno oblikovala v petdesetih letih. Četrto nadaljevanje *Pokolenj Živojina Pavlovića* ima naslov *Črni pajek*, Mirjana Deletić pa piše o magičnem in okultnem v teoretičnih delih in pesništvu Williama Butlerja Yeatsa.

Celotna tretja številka Književnosti je posvečena spominu Miroslava Krleža. Ponatisnjen je zapis Marka Ristića *Fuga Krležiana*, objavljen v Republikli za Krležovo šestdesetletnico. Urednik Književnosti Vuk Krnjević objavlja prispevek *H Krleževi poetiki*, Ivan Očak pa piše o predvojnih srečanjih Tita in Krleža. Objavljeni pa so tudi Krleževi polemični eseji z naslovom *Dialektični antibarbarus*.

Most, »jugoslovanski časopis za vprašanja hrvaške književnosti«, namenjen bralstvu zunaj Jugoslavije, prinaša med drugim v kitajščino prevedeno pripoved Ranka Marinkovića *Roke*. Pesem Vesne Parunove *Ti, ki imaš nedolžne roke* je ob izvirniku objavljena tudi v novogrščini. Časopis med drugim prinaša razpravo Branimira Bošnjaka v francoščini *Študije o sodobni hrvaški poeziji*. Razprava je zastavljena primerjalno in v njej se pojavlja tudi vrsta imen slovenskih književnikov in književnih raziskovalcev: Paternu, Cesar, Kermauner, Vidmar, Javoršek, Podbevšek, Anton Vodnik, Kosovel, Vodušek, Menart, Taufer, Strniša, Zajc,

Salamun, Plamen, Franci in Ifigenija Zagoričnik, Knejeva, Ivo Svetina in Denis Poniž.

Skopski Razgledi so priromali šele z decembrsko številko. Miroslav A. Mušić v njej piše o *Konceptu brez sprememb*, to je o mednarodnem grafičnem bienalu, ki je bil lansko poletje v ljubljanski Moderni galeriji. V svojem poročilu se ustavlja pri fotografiji in tisku, ki sta bili prevladujoči tehniki, opaža razmah likovne grafične ustvarjalnosti v neuvrčenih deželah in med pomembnejšimi jugoslovanskimi dosežki omenja tudi dela nekaterih slovenskih likovnikov: Maražev, Boljka, Apollonia, Ciuha in Zorana Mušiča. Nada Petkovska objavlja *Gledališki pregled*, v katerem se ustavlja tudi ob gostovanju Slovenskega narodnega gledališča Maribor v Skopju s Šeligovo *Svatbo*. Ocenjevalkina kritika tega nastopa je ugodna, »ansambel... je pripravil zares močno opazno predstavo.« Med literarnimi prispevki naj omenimo krajšo pripoved Srba Ivanovskega *Spodaj pod mostom pa se peni reka* ter po dve pesmi Petra Nanevskega in Doste Dimovske.

Deseta, to je decembrska številka časopisa *Sovremenost* (Skopje) prinaša uvodoma štiri pesmi Blaža Koneskega. Pet pesmi objavlja Risto Dž. Jačev. *Profesorjevo potovanje* je naslov črtice, ki jo je napisal Sofe Šterjoski in jo poslal na natečaj *Sovremenosti*. Časopis namreč postopoma objavlja najbolj uspela dela s tega natečaja. Zagrebška učenka Žaklina Bat pa je poslala uredništvu *Sovremenosti* pesem *Povej mi, mati*, napisano ob smrti predsednika Tita. Časopis jo objavlja skupaj s spremnim pismom. *Zaporniška pesem* je naslov eseja Vančeta Tuševskega, ki ga je napisal ob štiridesetletnici socialistične revolucije. Dve pesmi o Titu je napisala Dušanka Petrovska. Med drugim je objavljena tudi enajsta slika drame *Car Samuel*, ki jo je napisala Nada Zekmanova.

Decembrski Letopis Matice srpske objavlja med drugim tudi pregled gledališkega dogajanja. Slobodan Sv. Miletić piše v rubriki Gledališki letopis o *Izročilu in sodobnosti domače drame na festivalih*. V poglavju o *Sterijevehi pozorju ali lažnem pravdanju* omenja tudi Cankarjeve *Hlapce* v režiji in priredbi Dušana Jovanovića, Jovanovićeve *Karamazove* v režiji Zvoneta Šedlbauerja in Kiševo *Mašo v a-molu* v režiji Ljubiša Ristića. Miletić se z naklonjenostjo dotika teh predstav, zlasti *Karamazovih*, ki so »spolnili najbolj radovedna pričakovanja.« Pregled skuša potegniti nekatere stične točke med Pozorjem in Bitefom ter obravnava dve uprizoritvi *Dunda Maroja* na dveh festivalih. Letopis Matice srpske objavlja tudi daljšo pesem Judite Šalgove *Delovni dan*. Med likovnimi prispevki je natisnjena reprodukcija grafike Klavdija Tuta Kraška vertikala, izdelana lani.

Dvojna številka sarajevskega Izraza (1—2) objavlja v razdelku Preučevanja razmišljanje Slavka Leova *Pripovedke in pripovedni zapisi Momčila Nastasijevića*. Najprej se ukvarja z zbirko *Iz temnega vilajeta*, potem pa obravnava pripovedne in pripovedno poetične zapise iz zbirke *Kronika mojega mesteca* ter sklene z mislijo, da je Nastasijević v svojih najboljših pripovedih in pripovednih zapisih v najširšem smislu pesnik globokih duševnih dogajanj. V razdelku Literarna zgodovina piše Dragomir Gajević o *Književni kritiki o Tinu Ujeviću (1930—1941)*. Od Ujevićevega ustvarjalnega vzpona zasleduje nova odkritja in negotovosti kritike ter posebej obravnava poezijo Tina Ujevića med leti 1930 in 1941. Zatem prikaže Ujevićevo književno delo v kritiki med vojno. Posebej se ustavlja ob posameznih delih Tina Ujevića, kakor jih je videla kritika. Navaja *Zločine mladoletnih* kot podvrsto moderne, *Dva velika bogomila*, *Avto na korzu*, *Žalostni zvonec*, pripovedna dela z naslo-

vom *Ljudje za vrati krčme* in *Skalpel kaosa*. V rubriki Osvetlitve piše Mirosljub M. Stojanović o *Idejnih metamorfozah v delu Staleta Popova*.

Dvojna številka puljskega časopisa Istra (5—6) prinaša med drugim oceno *Razmejitve sociologije književnosti*: o knjigi Dimitrija Rupla *Besede in dejanja* piše Krešimir Nemeč. Sicer pa je dobršen del številke namenjen prispevkom s petega glagoljaškega bienala v kraju Roč. Tako med drugim piše Milan Mihaljević o nekaterih fonoloških značilnostih *Ročkega misala*, kjer obravnava posebej vokalizem in konzonantizem ter nekatere stalnice o podvajanju fonemov tako pri samoglasnikih kot soglasnikih. Stjepan Damjanović je napisal razpravo o kajkavskih prvinah v hrvaških glagoljaških zbornikih iz XV. stoletja. Posebej obravnava dosedanje dosežke v preučevanju teh starih tekstov z ozirom na kajkavske prvine ter kajkavizme na fonetični in fonološki, morfološki in sintaktični ter leksikalni ravni.

Naslednja dvojna številka Istre (708) prinaša razpravo Predraga Matvejevića *Poezija in odpor*. To je »prispevek k tipologiji ustvarjalnosti v NOV.« V njem navaja nekatera najpomembnejša imena književnikov iz časa narodnoosvobodilne vojne. Med ta najpomembnejša imena uvršča tudi Slovence Karla Destovnika Kajuha, Mirana Jarca, Iva Brnčiča, Ivana Roba, Mateja Bora, Josipa Vidmarja, Edvarda Kocbeka, Mileta Klopčiča, Juša Kozaka, Ivana Potrča, Toneta Seliškarja, Prežihovega Voranca, Iga Grudna, Cirila Kosmača, Cirila Zlobca, Jožeta Javorška in Miška Kranjca. Omenja tudi daljnosežni kulturnopolitični program, ki ga je na Kočevskem zboru odposlancev predložil Boris Kidrič. Ob tem naj omenimo še izčrpen prispevek Krešimira Nemca o Antunu Barcu in slovenski književnosti, ki govori o velikem zanimanju največjega hrvaškega literarnega zgodovinarja za slovensko književnost.

Branka Brlenič-Vujić piše o temi revolucije v romanu Mirka Božića. *Telesa in duhovi*. S tem Božićevim delom se ukvarja tudi Miroslav Šicel v svojem prispevku.

Decembrska številka zagrebškega Foruma prinaša odlomek iz romana Mateja Bora *Odloženi*. Objavljenih je tudi pet sonetov Vladimira Popovića iz leta 1939. Iz leta 1920 pa je »tragikomična enodejanka brez pretenzij« Gustava Krkleca z naslovom *Poslednji pan*, najdena lani v njegovi zapuščini. Z naslovom *Sejmišče* je izšel odlomek iz romana Čeda Prica *Mesečnik*. Tri zgodbe z naslovi *Zlata duša*, *Sistola ali pripovedujem ti pripovedko* in »*Zabje oko*« so spod peresa Ljerke Car Matutinović. Nenad Ešpek objavlja pripoved *Stare slike*. Med drugim je v tej številki natisnjenih šest pesmi Dragoja Čovića in osem miniatur Mislava Hudoletnjaka. *Guzikova hosta* je naslov daljšega, z opolzostjo obarvanega besedila, ki ga je napisal Tomislav Slavica. Potem je tu še osem pesmi Senke Palekove iz zbirke *Med šibjem in zelenjem*. Ivo Škrabalo je avtor *Zgodovine hrvaškega filma* v medvojnem obdobju.

Novosadska Polja št. 275 med drugim prinašajo drugi del tematskega bloka s skupnim naslovom *Sen*. To so razmišljanja domačih in tujih avtorjev o doživljanju sanj v umetniški ustvarjalnosti. Z naslovom *Življenje je sen* objavlja Manuel Garcia Barosso svojo razpravo s področja psihoanalize, v kateri izhaja iz istoimenske Calderonove drame. Pri tem povezuje glavnega junaka iz drame s Freudom, češ da je obema ime Sigismund. Svojevrstno razmišljanje se nadaljuje v razčlenitev pojma »nad-jaz« kot naslednika Ojdi-povega kompleksa, avtor meditira o Sigismundovih ženskah in podvojenju osebnosti ter po sklepu v dodatku prinaša zapis o drami *Življenje je sen* in njegovem avtorju. Slobodan Vukobrat piše o dveh avtobiografskih pričevanjih

o sanjarjenju in pesniškem ustvarjanju (S. T. Coleridgea in R. L. Stevenson). V tem sklopu je natisnjen tudi skrajšani prispevek Lewisa Albana in Williama Gramana *Delovanje sna v povezavi s terapijo Gestalta*. Članek Ljiljane Guzinove Dimitrijević ima naslov *Kako vpliva razvoj mišljenja na razlaganje in doživljanje sna*, poskusni filozofski zapis Milka Valenta pa *Onirična ogrlica*. Časopis popestrujejo likovne reprodukcije del članov Društva slovenskih likovnih umetnikov: Lojzeta Logarja, Karla Zelenka, Janeza Kneza, Zvesta Apollonia, Branka Suhega, Borisa Jesiha, Adrijane Maraževe, Franca Curka, Jožeta Spacala, Franceta Miheliča, Rika Debenjaka, Bogdana Borčića, Zdenka Goloba, Andreja Jemca, Draga Hrvackega in Gorazda Šafrana.

Na redakcijski mizi se je znašla tudi 182. številka beograjske Književne reči. Uvodoma je natisnjeno še neobjavljeno besedilo Vitomila Zupana *Tri stvari*. Radmila Gligić se je z Rankom Marinkovićem pogovarjala o *Trajanju v času, gledanju vase*. O Krleževih polemičnih zapisih *Dialektični antibarbarus* pišejo Predrag Palavestra, Dimitrij Ruppel, Božidar Jakšić in Nikola Milošević. To so prispevki iz razprave, ki jo je pripravil beograjski Studentski kulturni center. Danilo N. Basta piše o *Filozofski skrivnosti leninizma*, to je o knjigi Ivana Urbančiča *Leninova »filozofija« ali o imperializmu*.

Književna reč št. 183 objavlja vrsto prispevkov, ki osvetljujejo literarno-teoretično misel Jana Mukašovskega. Češki esejist Květoslav Hvatik piše o Janu Mukašovskem kot o pionirju češkega strukturalizma. Predrag Jirsak piše o strukturalni poetiki Jana Mukašovskega, Aleksandar Ilić pa je prispeval beležko o njegovi teoretični evoluciji. Objavljena sta tudi dva eseja Jana Mukašovskega; prvi ima naslov *Semantična analiza pesniškega dela* in obravnava Nezvalovega »absolutnega grobarja«. To je prvi del razmišljanja, ki se bo

nadaljevalo še v naslednji številki. Drugi prispevek tega češkega literarnega raziskovalca pa govori o estetski normi. Od slovenskih avtorjev se v tej številki pojavlja Denis Poniž, ki je napisal oceno *Cankarjeve dramatike* Tarasa Kermaunerja in ji dal naslov *Problematiziranje Cankarjeve dramatike*. Kermaunerjevo ime pa se v številki še enkrat pojavi. Književna reč ima na zadnji strani zbadljivo rubriko Ulica Stanislava Vinaverja, ki objavlja glose, krajše satirične zapise in puščice. V tej številki proslavlja rubrika svojo obletnico in ob tej priložnosti je med drugim natisnjeno tudi vabilo na ples književnikov. Nanj je »povabljenih« nekaj uglednih imen, med njimi tudi »Taras Buljba Kermauner«. Ples naj bi bil v slavnostni Kuloarčevi dvorani (aluzija na dvorano Kolarčeve univerze v Beogradu).

Uredništvo bratislavskega časopisa Slovenské pohl'ady je poslalo prvo letošnjo številko. Uvodoma prinaša Odprto pismo pisateljem Zahodne Evrope, ki so ga podpisali člani upravnega odbora Zveze češkoslovaških pisateljev. V njem protestirajo proti ameriški upravi, ki razmešča nova jedrska orožja na ozemlju Zahodne Evrope, in pozivajo pisatelje, naj dvignejo svoj glas proti vse večjemu oboroževanju. Milan Zelinika objavlja novelo *Prigoda Adrijna Berila*, v kateri nastopata tudi dva Jugoslovana. Pavel Koyš objavlja pet novih pesmi.

Beograjsko veleposlaništvo Češkoslovaške socialistične republike je poslalo štiri številke mesečnika Socialistička Čehoslovačka. Časopis je namenjen predvsem seznanjanju z gospodarskim

razvojem dežele, v kulturnem delu pa je objavljen zapis o slikarju Josefu Lislju, natisnjenih pa je tudi nekaj reprodukcij njegovih del. Likovna oprema pospremlja tudi futuristični zapis o češkoslovaškem gospodarstvu v tretjem tisočletju. Štirje šolarji so naslikali, kako si zamišljajo razvoj posameznih gospodarskih vej v prihodnosti. Jan Parkman objavlja pet umetniških fotografij, ki prikazujejo češko in slovaško pokrajino.

Naslednja številka Socialističke Čehoslovačke prinaša zapis o Mozartovem delu in življenju v Pragi in poročilo o letošnjem partizanskem srečanju na jugoslovanskem veleposlaništvu v Pragi. Objavljena je tudi slikovna reportaža o tisočletnici mesta Litomyšl.

V prvi letošnji številki Socialističke Čehoslovačke je predstavljeno Beograjsko »zlato pero« Dušan Kalaj, ki je na bratislavskem bienalu ilustracij že drugič dobil glavno nagrado. O stikih češkoslovaških književnikov s svetom govori tajnik Zveze češkoslovaških pisateljev Josef Kadlec. Časopis poroča tudi o snemanju filma *Pesem neljubljenega*, ki bo spregovoril o življenju in delu Guillaumea Apollinairea.

Druga letošnja številka Socialističke Čehoslovačke se v kulturnem delu spet vrača k filmu. Tokrat k delu *Ta trenutek, ta čas*, ki ga je Jiři Sekvens posnel po noveli Otakarja Haloupka in zanj dobil nagrado mednarodne žirije na filmskem festivalu v Moskvi. V časopisu je tudi kratek prikaz stalne razstave glasbil v Pragi ter prispevek o spomeniški zaščiti starih brunaric.

A. A.